

**डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ , अकोला व विभागीय कृषि सहसंचालक नागपूर विभाग
नागपूर यांनी संयुक्तपणे नागपूर विभागातील वर्धा,नागपूर, भंडारा,गोंदिया, चंद्रपूर,गडचिरोली
जिल्हयांकरीता तुर पिकाच्या सुधारीत लागवडीचे शिफारशीत केलेले तंत्रज्ञान**

अ.क्र	बाब	तपशिल
१	जमिनीची पुर्व मशागत	<ul style="list-style-type: none"> ➤ तुर पिकाच्या मशागतीमध्ये पिकाच्या मुळया खोलवर जात असल्यामुळे जमिनीची नांगरणी खोल करावी. नांगरणीनंतर वखराच्या दोन ते तीन पाळया देऊन जमीन तयार करावी. प्रति हेक्टरी ५ ते १० टन शेणखत किंवा कपोस्ट खत व शेवटची वखराची पाळीच्या वेळेस जमिनीत खते मिसळून द्यावी.
२	वाण निवड	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मध्यम जमिनीत व मध्यम पावसाच्या ठिकाणी येणा-या विशाखा सारख्या वाणांची, मध्यम ते भारी जमिनीत व खात्रीच्या पावसाच्या ठिकाणी पीकेव्ही तारा, बीएसएमआर - ८५३, बीडीएन-२, विपुला, राजेश्वरी (पीटी -१२) सारख्या मध्यम कालावधीच्या वाणांची तर भारी जमिनीत खात्रीच्या पावसाच्या ठिकाणी मध्यम उशीरा तयार होणा-या आशा, बीएसएमआर - ७३६ इत्यादी वाणांची पेरणी करावी.
३	लागवड पध्दती व लागवडीचे अंतर	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उतारास आडवी पेरणी, तुर पिकाचे सलग पध्दतीमध्ये सरी वरंबा, आंतरपिकपध्दती किंवा रुंद वाफा सरी पध्दतीने लागवड करावी. किंवा शेवटच्या डवरणीच्या वेळेस डव-याचे जानकुळास दोरी बांधून स-या काढाव्यात म्हणजे पावसाचे पाणी जमिनीत मुरण्यास मदत होईल व जास्तीचे पाणी सरीतून शेताबाहेर निघून जाईल. ➤ लवकर येणारे वाण :- ४५X २० से.मी. ➤ मध्यम व उशिरा येणारे वाण :- ९०X २० सें.मी. ठेवावे.
४	खत व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ➤ माती परिक्षणावर आधारीत शिफारस केलेल्या खत मात्रेचा वापर करावा. तुर पिकाला २५ किलो नत्र व ५० किलो स्फुरद प्रति हेक्टर पेरणीच्या वेळेस जमीनीत गाडून द्यावे. तुरीचे अधिक आर्थिक मिळकतीकरिता रासायनिक खतास पर्याय म्हणुन २ ते ५ टन शेणखत प्रति हेक्टरी दयावे.
५	पिक संरक्षण	<p>किड व्यवस्थापन :-</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ तुरीवरील हेलीकोव्हरपाची अळी :- सुरवातीच्या काळात रासायनिक किटकनाशकाची फवारणी करण्यापुर्वी ५ टक्के निंबोळी अर्काची फवारणी करावी. पिकावरील अंडी अवस्था विशेषतः स्पोंडोप्टेरा व मोठया अळया वेचून नष्ट कराव्यात. ➤ तुरीवरील शेंगा पोखरणारी अळीच्या प्रभावी व्यवस्थापनेकरीता एच.ए.एन.पी.व्ही. प्रति हेक्टर २५० रोगग्रस्त अळयांचा अर्क फवारावा. फवारणी शेतात प्रथम व व्दितीय अवस्थेतील अळया असतांना केल्यास प्रभावी ठरते. ➤ तुरीवरील पिसारी पतंगाच्या नियंत्रणाकरीता क्लारोपायरीफॉस २० टक्के प्रवाही २५ मि.ली. किंवा प्रोफेनोफॉस ५० टक्के प्रवाही २५ मि.ली. किंवा क्विनॉलफॉस २५ टक्के प्रवाही १६ मि.ली. प्रती १० लिटर पाण्यामध्ये मिसळून फवारणी करावी. ➤ तुरीच्या शेंगेवरील माशी च्या प्रभावी नियंत्रणाकरीता थाईक्लोप्राीड २१.७ एससी ४.० मि.ली.किंवा एसीफेट ७५ एसपी २०.० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून शेंगात दाणे भरतांना व त्यानंतर १५ दिवसांनी अशी दोनवेळा फवारणी करावी. ➤ तुरीवरील शेंगा पोखरण-या अळयांचे एकात्मिक व्यवस्थापनासाठी पीक ५० टक्के फुलो-यावरील असतांना अॅझाडिरेक्टीन १०००० पीपीएम १० मि.ली प्रति १० लिटर

		पाण्यात मिसळून पहिली फवारणी करावी. त्यानंतर १५ दिवसांनी इमामेक्टीन बेंझोएट ५ टक्के ३ ग्रॅम व त्यानंतर १५ दिवसांनी डेल्टामेथ्रीन १ टक्का प्रवाही +ट्रायझोफॉस ३५ टक्के प्रवाही या मिश्रकटकनाशकांची २५ मि.ली. प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.		
६	सिंचन	➤ तुर पिकामध्ये ऑक्टोबर/नोव्हेंबर महिन्यात पिक कळी अवस्थेत असतांना किंवा शेंगेत दाणे भरण्याच्या काळात पाऊस न आल्यास १ ते २ ओलीत दिल्यास उत्पन्नात ३० ते ३२ टक्के वाढ होऊ शकते.		
७	काढणी तंत्रज्ञान	➤ शेतीच्या यांत्रिकीकरण ट्रॅक्टरचा मोठा सहभाग आहे. त्याकरीता कोरडवाहू शेतीमध्ये विविध पिकांच्या पध्दतीप्रमाणे पेरणी ते कापणीकरीता ट्रॅक्टर योग्य आहे.प्रचलीत तिफणीच्या मूळ रचनेशी बरेच अंशी मिळते जुळते आणि बैलजोडीच्या सहाय्याने चालणारे हे तीन दात्याचे यांत्रिक पेरणी यंत्र असून दोन दात्यामधील अंतर ३० ते ४५ सें.मी. एवढे पेरणीसाठी ठेवावे.		
८	काढणी पश्चात तंत्रज्ञान	➤ या पिकाच्या ८० ते ८५ टक्के शेंगा वाळल्यानंतर पिकाची कापणी करावी व पेंड्या बांधून ठेवाव्यात. कापणीस उशिर झाल्यास शेंगा तडकण्याची भिती असते. पेंड्या दोन ते तिन दिवस उन्हात वाळवल्या नंतर मळणी यंत्राद्वारे मळणी करावी. त्यानंतर उपणनी करून दाणे अलग करावे. ➤ धान्याची गुणवत्ता राखण्यासाठी आवश्यक निकष आहेत.		
		अ.क्र.	घटक	जास्तीत जास्त मर्यादा (%)
		१	काडीकचरा	२.०%
		२	मिश्रण	३.० %
		३	खादय धान्य	१.० %
		४	खराब व हानी झालेले बियाणे	३.० %
		५	तुटलेली, विभागलेली, आकसलेली बियाणे	३.० %
		६	किडग्रस्त झालेले दाणे	३.० %
		७	दाण्यातील आद्रतेचे प्रमाण	१२.०%
		८	अंकूरण झालेले, सिकुडलेले दाणे	३.०%

तंत्र अधिकारी
विस्तार

विभागीय अधिक्षक कृषि अधिकारी
नागपूर विभाग, नागपूर

उपसंचालक(सामेती)
नागपूर विभाग, नागपूर

कृषि विद्यावेत्ता
कृषि महाविद्यालय,नागपूर
डॉ.पं.दे.कृ.वि.अकोला

विभागीय कृषि सहसंचालक,
नागपूर विभाग, नागपूर

